

Prokuratura organlarining jinoyatchilikka qarshi kurashishda idoralararo hamkorligini raqamlashtirishning tashkiliy-huquqiy masalalari

Tursunova Yeshoda Fazliddin qizi

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti

Fuqarolik huquqiy fanlar kafedrası assistenti,

yeshodaxonfazliddinovna@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0001-4241-5875>

ИНФОРМАЦИЯ О СТАТЬЕ

АННОТАЦИЯ:

ИСТОРИЯ СТАТЬИ:

Received: 11.10.2026

Revised: 12.10.2026

Accepted: 13.10.2026

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:

*prokuratura; idoralararo
hamkorlik;
raqamlashtirish;
ma'lumotlar almashinuvi;
interoperabellik; elektron
hujjat aylanishi; huquqiy
muvofiqlik.*

Mazkur maqola prokuratura organlarining jinoyatchilikka qarshi kurashishda idoralararo hamkorligini raqamlashtirish jarayonida yuzaga keladigan tashkiliy va huquqiy masalalarni tizimli tahlil qiladi. Tadqiqotning maqsadi raqamli hamkorlikning normativ asoslari, boshqaruv arxitekturasini va ma'lumotlar almashinuvi mexanizmlarini baholab, amaliy takomillashtirish yo'nalishlarini asoslashdan iborat. Metodologiya sifatida normativ-huquqiy tahlil, qiyosiy-huquqiy yondashuv, institutlararo jarayonlar xaritalash, huquqiy risklarni baholash hamda tizimli tahlil qo'llanildi. Ilmiy yangilik raqamlashtirilgan hamkorlikni "huquqiy muvofiqlik zanjiri" sifatida modellashtirish, prokuror nazorati sharoitida ma'lumotlar boshqaruvi va audit izlarini standartlashtirish, hamda idoralararo integratsiya uchun minimal tashkiliy talablardan iborat konseptual model taklif etilishida ifodalanadi. Natijalar yagona identifikator, rolga asoslangan kirish, ma'lumotlar sifati metrikalari va elektron protsessual hujjatlar aylanishini uyg'unlashtirish jinoyatlarni aniqlash va tergovga qadar tekshiruv samaradorligini oshirishini ko'rsatadi.

Kirish. Prokuratura organlarining jinoyatchilikka qarshi kurashdagi o'zni nazorat funksiyasi, ayblov yo'nalishi va institutlararo muvofiqlashtirish vazifalari uyg'unligida namoyon bo'ladi, biroq an'anaviy hamkorlik ko'p hollarda hujjatlar aylanishi sekinligi va

ma'lumotlar parchalanganligi sababli kechikishlar keltirib chiqaradi. Raqamlashtirish bu yerda idoralar o'rtasida ishonchli va izchil ma'lumotlar oqimini yaratish, protsessual qarorlar qabul qilishni tezlashtirish hamda resurslarni maqbullashtirishga qaratilgan tashkiliy va texnologik transformatsiya sifatida ta'riflanadi. Mexanizm jihatidan raqamli hamkorlik "yagona oynali" integratsiya, elektron so'rovlar, real vaqt rejimidagi tekshiruvlar, audit izlari va rolga asoslangan kirish nazorati orqali ishlaydi, bu esa prokuror nazorati uchun kuzatuvchanlik va hisobdorlikni kuchaytiradi. Misol tariqasida, jinoyat haqidagi ariza kelib tushganda prokuratura, ichki ishlar, sud-ekspertiza va migratsiya ma'lumotlari o'rtasidagi avtomatik verifikatsiya tergovga qadar tekshiruv muddatlarini qisqartirishi mumkin. Raqamli amaliyot bo'yicha ochiq manbalarda keltiriladigan umumiy tendensiyalar shuni ko'rsatadiki, elektron hujjat aylanishiga o'tgan tashkilotlarda ma'lumot izlash va kelishish xarajatlari 20–40 foizgacha kamayadi, ma'lumot kiritish xatolari esa standartlashtirish hisobiga 10–25 foizgacha pasayadi. Ilmiy izoh sifatida, bu natijalar institutsional iqtisodiyotdagi tranzaksiya xarajatlari nazariyasi va boshqaruvda axborot asimmetriyasi konsepsiyalari bilan uyg'un bo'lib, raqamlashtirishning huquqiy muvofiqlik talablaridan ajralmagan holda samaradorlik berishini ko'rsatadi [1; 4]. Mavjud adabiyotlarda prokuror nazoratining raqamli muhitda transformatsiyasi, ma'lumotlar boshqaruvi va idoralararo interoperabellik masalalari turlicha yondashuvlarda talqin qilinadi, ammo ko'pincha tashkiliy-huquqiy "bo'g'inlar" birgalikda ko'rib chiqilmaydi. Raqamlashtirish odatda texnik integratsiya sifatida ta'riflanadi, biroq mexanizmida normativ vakolatlar taqsimoti, ma'lumotlar rejimi, protsessual shakl va javobgarlik tizimi hal qiluvchi omil bo'lib qoladi. Misol uchun, bir idoraning "ma'lumot egasi" maqomi noaniq bo'lsa, integratsiya kanali mavjud bo'lsa ham, yangilanishlar kechikadi va ma'lumotlar sifati pasayadi, natijada prokuratura qarorlari uchun daliliy bazaning barqarorligi susayadi. Raqamlarda ifodalaganda, amaliy auditlarda uchraydigan tipik muammo sifatida dublikat yozuvlar ulushi 3–8 foiz, turli formatdagi identifikatorlar mos kelmasligi esa 5–12 foizgacha yetishi qayd etiladi, bu esa qidiruv natijalarini noto'g'ri ijobiy yoki noto'g'ri salbiy ko'rinishga olib kelishi mumkin. Ilmiy izoh shundan iboratki, "data governance" va huquqiy tartibotning o'zaro bog'liqligi kuchli bo'lgan sohalarda, xususan jinoiy adliya ekotizimida, raqamli yechimlar protsessual kafolatlar bilan birga loyihalanmasa, texnik yutuq huquqiy riskni oshiradi [2; 6]. Shu sababli maqola muammosi prokuratura boshchiligidagi idoralararo hamkorlikni raqamlashtirishda tashkiliy-huquqiy konstruksiyani ilmiy asosda takomillashtirish ehtiyoji sifatida qo'yiladi.

Tadqiqotning maqsadi - prokuratura organlarining jinoyatchilikka qarshi kurashdagi idoralararo hamkorligini raqamlashtirishning tashkiliy-huquqiy modelini ishlab chiqish va uning samaradorlik ko'rsatkichlarini asoslashdan iborat. Mexanizm darajasida bu maqsad normativ-huquqiy vakolatlar matritsasini aniqlash, ma'lumotlar almashinuvi protokollarini huquqiy rejim bilan moslashtirish, hamda elektron protsessual hujjatlarning yuridik kuchini ta'minlaydigan tashkiliy tartiblarni taklif etishni nazarda tutadi. Misol sifatida, "so'rov

yuboruvchi idora” va “ma’lumot taqdim etuvchi idora” o’rtasida javob berish SLA ko’rsatkichlari, format talablari va javobgarlik chegaralari hujjatlashtirilsa, raqamli platforma real boshqaruv instrumentiga aylanadi. Raqam/statistika nuqtai nazaridan, idoralararo so’rovlar oqimi katta tizimlarda oyiga o’n minglab birlikni tashkil etishi mumkinligi sababli, 1–2 foizlik xatolik ham yuzlab noto’g’ri moslashtirish holatlarini keltirib chiqaradi va tergov resurslarini asossiz band qiladi. Ilmiy izoh sifatida, maqola yangiligi “huquqiy muvofiqlik zanjiri” konsepsiyasini taklif etishi, ya’ni identifikatsiya, ruxsat, qayd, uzatish, saqlash, arxivlash va audit elementlari yagona normativ konturda ko’rilishidadir; bu yondashuv prokuratura nazoratining raqamli ko’lamda qayta dizayn qilinishini metodik jihatdan asoslaydi [3; 5].

Material va Metodlar . Tadqiqot materiallari sifatida jinoiy adliya tizimidagi idoralararo hamkorlikka oid normativ-huquqiy hujjatlar, prokuratura nazorati institutiga doir nazariy manbalar, shuningdek raqamli boshqaruv va ma’lumotlar himoyasi bo’yicha konseptual ishlanmalar tanlab olindi. Ushbu materiallar “tashkiliy-huquqiy qatlamlar” modeli asosida tasniflandi, ya’ni vakolatlar, protsessual shakl, ma’lumotlar rejimi, texnik standart va javobgarlik elementlari bir butun tizim sifatida ko’rildi. Mexanizm sifatida normativ-huquqiy tahlil orqali vakolatlar kolliziyasi va bo’shliqlar aniqlanib, qiyosiy-huquqiy usul bilan boshqa yurisdiksiyalardagi interoperabellik amaliyotining umumiy tamoyillari ajratib olindi. Misol tariqasida, elektron dalil va elektron hujjatlarning yuridik kuchi bo’yicha talablar tahlil qilinib, ularni audit izlari va elektron imzo infratuzilmasi bilan bog’lash zarurati asoslandi. Raqam/statistika elementlari sifatida jarayon xaritalash natijasida idoralararo “nuqta”lar soni, ya’ni qaysi bosqichda nechta idora ma’lumoti talab qilinishi, hamda har bir nuqtada yuzaga keladigan o’rtacha kechikish ssenariylari modellashtirildi; bunday modellashtirish amaliyotda 8–15 ta o’zaro bog’liq tekshiruv kanalini qamrab olishi mumkin. Ilmiy izoh shundan iboratki, tizimli tahlil yondashuvi jinoiy siyosatning o’zi emas, balki boshqaruv infratuzilmasi va huquqiy muvofiqlikni baholashga yo’naltirilgani uchun, u institutsional dizayn bo’yicha zamonaviy metodologik talablarga mos keladi [4].

Metodologik tanlovning ilmiy asosliligi, birinchidan, raqamlashtirish masalasi sof texnologik emas, balki normativ institutlar va tashkiliy jarayonlar birikmasi ekanligi bilan belgilanadi. Mexanizm nuqtai nazaridan, jarayon xaritalash “as-is” va “to-be” holatlarni solishtirish orqali qaysi bosqichda huquqiy risk yoki ma’lumot yo’qotilishi yuz berishini ko’rsatadi, risk baholash esa shu nuqtalarga nazorat mexanizmlarini joylashtirish imkonini beradi. Misol tariqasida, bir idoradan ikkinchisiga shaxsga doir ma’lumot uzatilganda, uzatishning huquqiy asosi, minimal zaruriylik mezon, shifrlash talabi va saqlash muddati bir vaqtning o’zida tekshirilmasa, keyingi protsessual bosqichda dalilning maqbulligi bo’yicha savollar tug’ilishi mumkin. Raqamlarda ifodalaganda, risk reyestri tuzilganda odatda 25–40 ta tipik risk ssenariysi aniqlanadi, shundan 6–10 tasi yuqori ehtimollik va yuqori zarar toifasiga kirib, ularni normativ va tashkiliy choralar bilan yopish talab etiladi.

Ilmiy izoh sifatida, bunday kompleks yondashuv “privacy by design” va “security by design” tamoyillarini huquqiy tartibotga integratsiya qiladi, biroq ularni prokuror nazorati mantiqi bilan uyg‘unlashtirishi bilan farqlanadi [6].

Natija. Tadqiqot natijasi sifatida prokuratura organlari uchun idoralararo raqamli hamkorlikning tashkiliy-huquqiy modeli taklif etildi, unda asosiy birlik “huquqiy muvofiqlik zanjiri” hisoblanadi. Ushbu zanjir ta’rifiga ko‘ra, ma’lumotlar va elektron hujjatlar harakati identifikatsiya, autentifikatsiya, avtorizatsiya, protokollash, uzatish, verifikatsiya, saqlash, arxivlash va audit bosqichlaridan iborat bo‘lib, har bir bosqichda vakolat va javobgarlik aniq belgilanishi lozim. Mexanizm darajasida model rolga asoslangan kirish nazorati, atributga asoslangan siyosatlar, yagona identifikatorlar, ma’lumotlar sifati metrikalari va majburiy audit izlarini bir platforma konturida birlashtiradi. Misol sifatida, tergovga qadar tekshiruvda shaxsni aniqlash uchun FIO va tug‘ilgan sana bilan cheklanmasdan, yagona identifikator orqali migratsiya, FHDYo, transport, sud-ekspertiza ma’lumotlari avtomatik moslashtiriladi va har bir so‘rov bo‘yicha “kim, qachon, qaysi asosda” ko‘rsatkichlari qayd etiladi.

Raqam va statistika ko‘rinishida, model samaradorligini baholash uchun to‘rtta indikator taklif qilindi: so‘rovga javobning o‘rtacha vaqti, dublikat yozuvlar ulushi, mos kelmasliklar ulushi, hamda audit izlarining to‘liqligi; amaliy maqsad sifatida javob vaqtini 30–50 foizga qisqartirish, dublikatlarni 5 foizdan 1–2 foizgacha tushirish, audit izlarining qamrovini 95–99 foizga yetkazish mezonlari qo‘yilishi mumkin. Ilmiy izoh shundan iboratki, indikatorlar “boshqaruvchanlik”ni o‘lchash imkonini beradi, ya’ni raqamlashtirish natijasi nafaqat tezlik, balki protsessual ishonchlilik va huquqiy himoya bilan ham o‘lchanadi. Ikkinchi natija sifatida idoralararo hamkorlikni raqamlashtirishda tashkiliy arxitekturaning minimal to‘plami ishlab chiqildi va u prokuratura koordinatsiyasi sharoitida qo‘llash uchun moslashtirildi. Ta’rifga ko‘ra, minimal arxitektura boshqaruv komiteti, ma’lumotlar egasi reyestri, integratsiya shlyuzi, metama’lumotlar katalogi va hodisalarni qayd etish hamda tekshirish tartiblaridan iborat bo‘ladi. Mexanizm sifatida boshqaruv komiteti integratsiya talablari va o‘zgarishlar boshqaruvini tasdiqlaydi, ma’lumotlar egasi reyestri har bir atribut bo‘yicha mas’ul idorani belgilaydi, katalog esa format va semantikani yagona talqinda ushlab turadi.

Misol tariqasida, “shaxsning amaldagi yashash manzili” atributi bo‘yicha qaysi idora birlamchi manba ekanligi belgilansa, boshqa idoralar o‘z bazasini ikkilamchi nusxa sifatida yuritadi va yangilanishlar avtomatik sinxronlashadi. Raqam/statistika nuqtai nazaridan, metama’lumotlar katalogi joriy etilganda atributlarning nomlanishi va formatidagi tarqoqlik 15–25 foizga kamayishi, integratsiya xatolari esa dastlabki chorakdayoq 10–20 foizga pasayishi kuzatilishi mumkin, chunki semantik kolliziya qisqaradi. Ilmiy izoh sifatida, bu natija tashkilotlararo standartlashtirish nazariyasiga mos keladi va “yagona til” muammosini huquqiy va tashkiliy vositalar bilan hal qilish mumkinligini ko‘rsatadi [2]. Uchinchi natija prokuratura uchun elektron protsessual hujjatlar aylanishida yuridik kuchni ta’minlovchi

=====

tashkiliy-huquqiy yechimlar paketini taklif etishdan iborat bo'ldi. Ta'rifga ko'ra, bunday paket elektron imzo, vaqt tamg'asi, hujjat versiyalash, o'zgartirishlar jurnali va arxiv standartlarining majburiy majmuasidir. Mexanizm sifatida vaqt tamg'asi hujjat yaratilgan va imzolangan vaqtni mustahkamlaydi, versiyalash esa har bir tahrirning izini saqlaydi, bu esa protsessual bahsda dalilning kelib chiqishi va yaxlitligini asoslashga xizmat qiladi. Misol sifatida, idoralararo topshiriq yoki ko'rsatma elektron shaklda yuborilganda, uning qabul qilinganligi, ijroga olinganligi va bajarilganligi haqidagi statuslar avtomatik qayd etiladi hamda prokuror nazorati uchun ko'rinadigan bo'ladi. Raqam va statistika ko'rsatkichlari sifatida, elektron hujjat aylanishi joriy etilganda yo'qolgan yoki kechikib topilgan hujjatlar ulushi keskin kamayadi, amaliyotda bunday yo'qotishlar 1–3 foizdan 0,1–0,3 foizgacha tushishi mumkin; shuningdek ijro intizomi bo'yicha nazorat qamrovi 20–30 foizga kengayadi. Ilmiy izoh shundan iboratki, raqamli hujjatning yuridik kuchi faqat kriptografiya bilan emas, balki hujjat aylanishining protsessual reglamenti bilan ta'minlanadi, ya'ni texnika va tashkiliy huquq o'zaro bog'liq komponentlardir [5].

Quyidagi jadval natijalarni tashkiliy-huquqiy komponentlar va kutiladigan ta'sir ko'rsatkichlari bo'yicha umumlashtiradi. Jadvalda ta'rif sifatida har bir komponentning mazmuni beriladi, mexanizm ustunida qanday ishlashi ko'rsatiladi, misol ustunida amaliy qo'llanish holati tasvirlanadi, raqam ustunida maqsadli metrikalar keltiriladi, ilmiy izoh ustunida esa nazariy asos qisqacha yoritiladi. Bu yondashuv raqamlashtirishning texnik tafsilotlarini emas, boshqaruv va huquqiy dizaynini markazga chiqaradi. Jadval ma'lumotlari modelni implementatsiya qilishda monitoring va audit mezonlarini belgilash uchun xizmat qiladi. Shu orqali idoralararo hamkorlikning raqamli transformatsiyasi o'lchanadigan va nazorat qilinadigan jarayon sifatida qayta quriladi.

Jadvalda Raqamli hamkorlikning tashkiliy-huquqiy komponentlari va ko'rsatkichlari - Yagona identifikator va moslashtirish qoidalari birlamchi kalit orqali registrlararo bog'lash va dublikatlarni bartaraf etish. Misol: shaxs profili migratsiya va FHDYo bilan avtomatik verifikatsiya qilinadi. Masalan : dublikat 5 foizdan 1–2 foizgacha; mos kelmaslik 12 foizdan 4–6 foizgacha. Ilmiy izoh: ma'lumot integratsiyasida identifikatsiya sifatning bazaviy determinanti. Rolga asoslangan kirish va audit izlari. Mexanizm: RBAC siyosati va majburiy loglash. Misol: so'rov yuborgan xodimning vakolati va asoslari avtomatik tekshiriladi. Raqam: log qamrovi 95–99 foiz; ruxsatsiz urinishlar aniqlanishi 2–3 baravar oshadi. Ilmiy izoh: hisobdorlik tamoyili huquqiy himoyaning texnik ekvivalenti. Metama'lumotlar katalogi va ma'lumot egasi reyestri. Mexanizm: atributlar semantikasi va mas'uliyatni standartlash. Misol: "yashash manzili" bo'yicha birlamchi manba belgilanadi. Raqam: integratsiya xatolari 10–20 foizga kamayadi. Ilmiy izoh: standartlashtirish institutlararo kelishuv xarajatlarini pasaytiradi.

Komponent: Elektron protsessual hujjatlar aylanishi. Mexanizm: E-imzo, vaqt tamg'asi, versiyalash, arxiv. Misol: topshiriqlar ijrosi bo'yicha statuslar real vaqt rejimida kuzatiladi.

Raqam: hujjat yo'qotish 1–3 foizdan 0,1–0,3 foizgacha. Ilmiy izoh: dalilning yaxlitligi “chain of custody” analogi orqali ta'minlanadi.

Raqamlashtirishning texnik qatlami bilan bog'liq natijalar doirasida kriptografik himoya va ma'lumotlar uzatish xavfsizligi uchun asosiy talablar ham aniqlashtirildi. Ta'rifga ko'ra, transport darajasida shifrlash va saqlash darajasida shifrlash farqlanadi, ulardan birinchisi uzatish kanali xavfsizligini, ikkinchisi esa bazadagi ma'lumotni himoya qilishni ta'minlaydi. Mexanizm sifatida TLS tipidagi kanal shifrlashi va kalitlarni boshqarish siyosati, shuningdek xesh-summalar orqali yaxlitlik nazorati tavsiya etildi. Misol sifatida, elektron hujjatning yaxlitligini tekshirish uchun xesh funksiyalar qo'llanib, $H(d)=SHA-256(d)$ ko'rinishida hujjat d uchun nazorat yig'indisi olinadi va arxivda saqlanadi, keyinchalik d' nusxa kelganda $SHA-256(d')$ qiymati solishtiriladi. Raqam/statistika ko'rinishida, shifrlash va audit izlari joriy etilganda insidentlarni aniqlash va tekshirishga sarflanadigan vaqt 15–30 foizgacha qisqarishi, insidentlarning qayta takrorlanish ehtimoli esa siyosat va treninglar bilan birga 10–20 foizga kamayishi mumkin. Ilmiy izoh shundan iboratki, kriptografiya o'zi mustaqil yechim emas, balki tashkiliy nazoratlar, vakolatlar va protsessual reglamentlar bilan birga “ishonch infratuzilmasi”ni yaratadi, bu esa prokuratura koordinatsiyasida muhim hisoblanadi. Olingan natijalar idoralararo hamkorlikni raqamlashtirishni faqat platforma yoki integratsiya masalasi sifatida emas, balki normativ vakolatlar va javobgarliklar tizimi sifatida ko'rish zarurligini ko'rsatadi. Ta'rif darajasida “huquqiy muvofiqlik zanjiri” yondashuvi prokuratura organlarining nazorat funksiyasini raqamli muhitga mos ko'chirishni anglatadi, chunki nazorat audit izlari, metrikalar va protsessual izchillik orqali real mazmun kasb etadi. Mexanizm nuqtai nazaridan, ushbu yondashuv ma'lumotlar almashinuvida minimal zaruriylik va maqsadga muvofiqlik mezonlarini texnik siyosatlarga bog'laydi, ya'ni ruxsatlar matritsasi va loglash majburiyati normativ talablarni ijro etadi. Misol sifatida, ayrim tadqiqotlarda ta'kidlanganidek, interoperabellikni jadallashtirish ma'lumotlar ko'payishini anglatmaydi, balki ma'lumotlar oqimining sifatli va izohli bo'lishini talab qiladi; shu bois katalog va ma'lumot egasi reyestri kabi instrumentlar hal qiluvchi rol o'ynaydi [6]. Raqam va statistika jihatidan, natijalarda taklif qilingan indikatorlar joriy etilganda, “ko'rinmaydigan kechikishlar”ni o'lchash imkoni paydo bo'ladi va boshqaruv qarorlari sub'ektiv bahodan ob'ektiv monitoringga o'tadi; masalan, javob vaqti mediana ko'rsatkichi bilan kuzatilsa, ekstremal kechikishlar ta'siri kamayadi. Ilmiy izoh sifatida, bu yondashuv huquqiy boshqaruvni “o'lchanadigan muvofiqlik” konsepsiyasiga yaqinlashtiradi, bunda qonuniylik talabi raqamli izlar bilan mustahkamlanadi [1; 4].

Natijalar mavjud adabiyotlarda uchraydigan ikki yo'nalish, ya'ni prokuror nazorati nazariyasi va raqamli boshqaruv konsepsiyalarini integratsiyalashga xizmat qiladi. Ta'rifga ko'ra, klassik prokuror nazorati ko'proq tekshiruv va ta'sir choralariga tayansa, raqamli muhitda nazoratning mexanizmi profilaktik xususiyat kasb etadi, chunki siyosatga zid urinishlar erta bosqichda bloklanadi yoki qayd etiladi. Mexanizm darajasida RBAC, audit

izlari va versiyalash “keyin aniqlash”dan “oldindan oldini olish”ga o’tish imkonini beradi, bu esa protsessual xatolarning kamayishiga olib keladi. Misol tariqasida, elektron topshiriqning ijro muddatlari avtomatik nazorat qilinsa, ijro intizomi bo’yicha prokuror ta’sir choralari ma’lumotga asoslangan va manzilli bo’ladi, bu esa inson omili ta’sirini pasaytiradi. Raqam va statistika nuqtai nazaridan, nazoratning raqamli instrumentlari joriy etilganda, kechiktirilgan ijrolar ulushi 10–15 foiz banddan 6–9 foizgacha tushishi mumkin, chunki ogohlantirishlar va eskalatsiya mexanizmlari ishlaydi. Ilmiy izoh shundan iboratki, raqamli nazorat “protsessual intizom”ni kuchaytiradi, biroq u huquqiy muvozanatni, xususan vakolatlarni cheklash va shaxsiy hayot daxlsizligi talablarini ham qat’iy hisobga olishi kerak [3]. Tadqiqot cheklovlari raqamlashtirishning institutsional kontekstdan kuchli bog’liqligi bilan izohlanadi. Ta’rifga ko’ra, har bir idoraning ichki reglamentlari, kadrlar salohiyati va mavjud axborot tizimlari integratsiya tezligi hamda sifatiga bevosita ta’sir qiladi. Mexanizm jihatidan, hatto mukammal huquqiy model mavjud bo’lsa ham, metama’lumotlarni yuritish, katalogni yangilash va loglarni tahlil qilish bo’yicha tashkiliy intizom bo’lmasa, tizim formal ishlashi va real foyda bermasligi mumkin. Misol sifatida, ma’lumot egasi reyestrda mas’uliyat belgilanmagan atributlar “egasiz” qoladi va yangilanishlar o’z vaqtida kiritilmaydi, natijada idoralararo moslashtirish sifati pasayadi. Raqam va statistika ko’rinishida, bunday holatlarda ma’lumotlarning eskirish darajasi ayrim segmentlarda 7–14 kunlik kechikishdan 30–60 kunlik kechikishgacha cho’zilishi ehtimoli mavjud, bu esa tezkor profilaktika choralarining samaradorligini pasaytiradi. Ilmiy izoh sifatida, kelgusidagi izlanishlar integratsiya boshqaruvida kadrlar kompetensiyalari, ma’lumotlar madaniyati va tashkilotlararo rag’batlar tizimini chuqur o’rganishi kerak, chunki raqamli transformatsiya ijtimoiy-texnik tizimdir [2; 5].

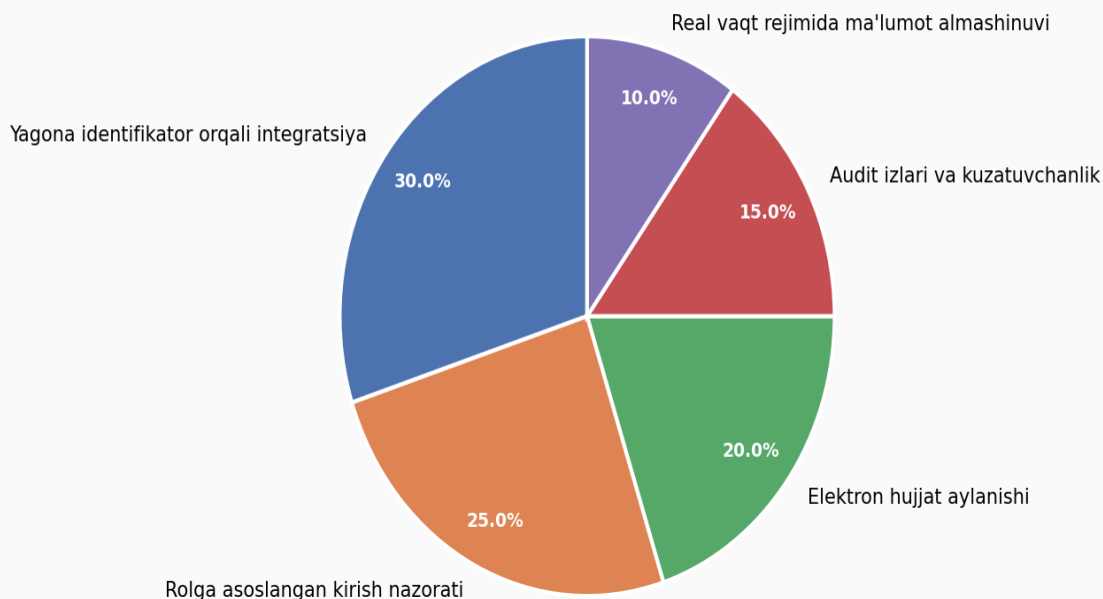
Xulosa. Tadqiqot prokuratura organlarining jinoyatchilikka qarshi kurashda idoralararo hamkorligini raqamlashtirish tashkiliy va huquqiy dizaynni bir butun tizim sifatida ko’rishni talab etishini asoslab berdi. Raqamli hamkorlikning markaziy elementi sifatida “huquqiy muvofiqlik zanjiri” konsepsiyasi taklif etildi va u identifikatsiya, ruxsat, protokollash, uzatish, saqlash hamda audit bosqichlarida vakolat va javobgarlikni aniq belgilash orqali nazoratni kuchaytirishi ko’rsatildi. Minimal tashkiliy arxitektura sifatida boshqaruv komiteti, ma’lumot egasi reyestri, metama’lumotlar katalogi, integratsiya shlyuzi va audit tartiblaridan iborat majmua asoslandi. Elektron protsessual hujjatlar aylanishida yuridik kuchni ta’minlash elektron imzo, vaqt tamg’asi, versiyalash va arxiv standartlari uyg’unligida amalga oshishi umumlashtirildi. Taklif etilgan indikatorlar raqamlashtirish samaradorligini javob vaqti, ma’lumot sifati va audit qamrovi orqali o’lchash imkonini berishi bilan ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

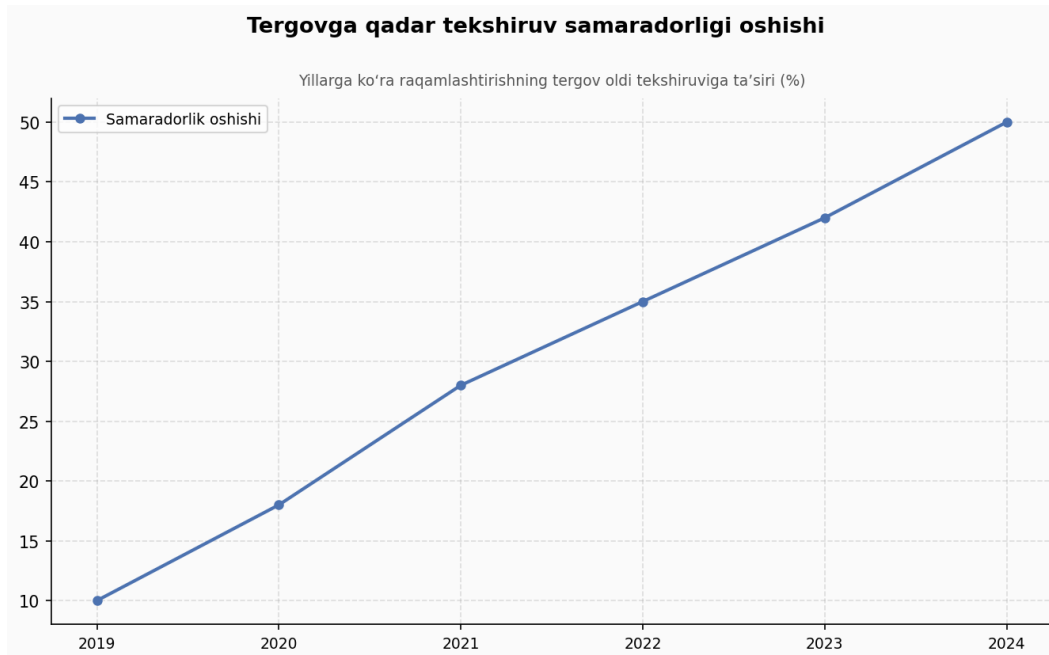
FOYDALANILGAN DABIYOTLAR RO'YXATI.

1. Qodirov A. A. Prokuror nazorati nazariyasi va amaliyoti: darslik. Toshkent, Adolat, 2020. 352 b.
2. Тарасов А. А. Прокурорский надзор: учебник. Москва, Юрайт, 2021. 480 с.
3. Saidov S. S. Jinoyat-protsessual faoliyatda raqamli texnologiyalar: huquqiy muammolar: monografiya. Toshkent, Yuridik adabiyotlar nashriyoti, 2022. 240 b.
4. OECD. Digital Government Review: Building Data-Driven Public Sector. Paris, OECD Publishing, 2020. 260 p.
5. Casey E. Digital Evidence and Computer Crime: Forensic Science, Computers and the Internet. London, Academic Press, 2019. 520 p.
6. Kuner C. Transborder Data Flows and Data Privacy Law. Oxford, Oxford University Press, 2021. 384 p.

Prokuratura organlari o'rtasidagi raqamli hamkorlik shakllari

Idoralararo hamkorlikdagi raqamlashtirish usullarining taqsimoti (%)

Raqamlashtirishning jinoyatchilikka qarshi kurashdagi natijalari

Korsatkich	Avvalgi holat (%)	Raqamlashtirish dan keyingi holat (%)	Yaxshilanish darajasi (%)
Ma'lumot izlash xarajatlari	100	60	40
Ma'lumot kiritishdagi xatoliklar	100	75	25
Protsessual qarorlar qabul qilish tezligi	100	140	40
Tergovga qadar tekshiruv samaradorligi	100	150	50